

Прогнозування потенційних можливостей бюджету щодо мобілізації податкових надходжень

Сідельникова Лариса Петрівна

доктор економічних наук, доцент,
завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Херсонського національного технічного університету

Малюжець Олександр Ігорович

студент
Херсонського національного технічного університету

Sidelnykova Larysa, Maliuzhets Oleksandr

Kherson National Technical University

У статті розглянуто складники податкового потенціалу України. Визначено динаміку та структуру його реалізованого складника у вигляді фактичних податкових надходжень Зведеного бюджету України. Розраховано податкові втрати бюджетів усіх рівнів внаслідок існування тіньового сектору економіки. Здійснено оцінку податкових втрат бюджетних ресурсів держави через надання податкових пільг та нарощування обсягів податкового боргу. Спрогнозовано потенційні можливості податкової системи України щодо мобілізації податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів з урахуванням реалізованої та нереалізованої складових частин податкового потенціалу. Визначено шляхи мінімізації податкових втрат бюджетних ресурсів держави та усунення дисбалансів між плановими і фактичними показниками податкової компоненти бюджетних ресурсів держави.

Ключові слова: бюджет, податковий потенціал, податкові надходження, податкові втрати, тіньова економіка, податкові пільги, податковий борг, податкове прогнозування.

Сідельникова Л.П., Малюжець А.И. ПРОГНОЗИРОВАНИЕ ПОТЕНЦИАЛЬНЫХ ВОЗМОЖНОСТЕЙ БЮДЖЕТА ПО МОБИЛИЗАЦИИ НАЛОГОВЫХ ПОСТУПЛЕНИЙ

В статье рассмотрены составляющие налогового потенциала Украины. Определены динамика и структура его реализованной составляющей в виде фактических налоговых поступлений Сводного бюджета Украины. Рассчитаны налоговые потери бюджетов всех уровней вследствие существования теневого сектора экономики. Дана оценка налоговых потерь бюджетных ресурсов государства путем предоставления налоговых льгот и наращивания объемов налогового долга. Спрогнозированы потенциальные возможности налоговой системы Украины по мобилизации налоговых поступлений в бюджеты всех уровней с учетом реализованной и нереализованной составляющих налогового потенциала. Определены пути минимизации налоговых потерь бюджетных ресурсов государства и устранения дисбалансов между плановыми и фактическими показателями налоговой компоненты бюджетных ресурсов государства.

Ключевые слова: бюджет, налоговый потенциал, налоговые поступления, налоговые потери, теневая экономика, налоговые льготы, налоговый долг, налоговое прогнозирование.

Sidelnykova Larysa, Maliuzhets Oleksandr. FORECASTING OF POTENTIAL BUDGET POSSIBILITIES FOR TAX REVENUE MOBILIZATION

The components of the tax potential of Ukraine: realized, unrealized, predicted are considered in the article. The dynamics and structure of its realized component in the form of actual tax revenues of the Consolidated Budget of Ukraine is determined. It is concluded that tax revenues occupy a dominant share among budget revenues. Tax losses of budgets of all levels due to the existence of the shadow economy sector are calculated. It has been established that the shadow economy significantly reduces the tax potential of the state, violates some of the basic principles of taxation (social justice and the universality of taxation) and is a means of tax evasion. Estimation of tax losses of state budget resources through granting of tax privileges and increase of tax debt is provided. Potential possibilities of the tax system of Ukraine concerning the mobilization of tax revenues to budgets of all levels with regard to realized and unrealized components of tax potential are forecasted. The forecast of the realized component is realized in three types of growth curves: exponential, polynomial and linear based on the indicators of tax revenues to the Consolidated Budget of Ukraine for 2007–2017. The forecast of the unrealized component of the tax potential is realized based on our calculated tax losses of budgets of all levels in 2010–2017. The ways of minimization of tax losses of budgets of all levels and elimination of imbalances between planned and actual indicators of the tax component

of the state budget resources are determined. The direction of further research of this problem has been determined to improve the mechanism of implementation of the tax potential of Ukraine, using all its components, as one of the most important elements of the budget capabilities of the state.

Key words: budget, tax potential, tax revenues, tax losses, shadow economy, tax preferences, tax debt, tax forecasting.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Відновлення стратегічного курсу України на євроінтеграцію та розбудову суспільства сталого розвитку потребує значного обсягу бюджетних ресурсів, необхідного як для забезпечення поточного виконання функцій держави, так і для прискорення темпів проведення структурних реформ у всіх сферах суспільного життя. Основою формування доходної частини бюджетів всіх рівнів в Україні є податкові надходження, питома вага яких становить приблизно 80% доходів зведеного бюджету. Підвищення фіскальної ефективності оподаткування має створити комфортне податкове середовище господарювання, забезпечити стабільне формування бюджетних ресурсів держави, прискорити відтворювальні процеси та зміцнити податковий потенціал. Водночас вагома частина потенційних джерел податкової компоненти бюджетних ресурсів держави втрачається внаслідок функціонування тіньової економіки, поширення системи преференційного оподаткування та нарощування обсягів податкового боргу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Концептуальні засади мобілізації податкових надходжень у системі формування доходів бюджетів усіх рівнів досить ґрунтовно досліджені українськими вченими: В. Андрущенко, З. Варналієм, Ю. Івановим, А. Крисоватим, І. Лютим, В. Опаріним, В. Федосовим тощо. Вивченню питання податкових втрат бюджетних ресурсів держави як наслідку ухилення від оподаткування, надання податкових пільг та нагромадження податкового боргу присвячено праці В. Вишневського, О. Десятнюк, В. Мельника, А. Соколовської, О. Тимченко та ін. Особливості прогнозування податкових надходжень бюджету у трансформаційній економіці розкрили А. Бодюк, Ю. Воробйов, Т. Єфименко, О. Зварич, Л. Тарангул тощо.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Напрацювання цих учених у вирішенні загальної фундаментальної проблеми розвитку теорії, методології і практики податкових фінансів є базисом для встановлення оптимуму фіскальної експансії держави. Водночас проведений аналіз наукового доробку українських учених свідчить

про недостатнє опрацювання ними проблеми визначення потенційного обсягу податкової компоненти бюджетних ресурсів держави за умови повного використання нереалізованої складової частини податкового потенціалу, яка здійснює стримуєчий вплив на соціально-економічний розвиток суспільства.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Завданням дослідження є прогнозування передбачуваного рівня збираності податків з урахуванням реалізованої та нереалізованої складових частин податкового потенціалу з метою визначення потенційних можливостей податкової системи України щодо мобілізації податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів та усунення дисбалансів між плановими і фактичними показниками податкової компоненти бюджетних ресурсів держави.

Виклад основного матеріалу дослідження. Податки в будь-якій державі є основою наповнення як державного, так і місцевих бюджетів. Ефективне функціонування податкової системи забезпечується результатом досягнення планових показників податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів. Для усунення дисбалансів між плановими і фактичними показниками податкової компоненти бюджетних ресурсів необхідно визначити план з урахуванням максимально можливої бази оподаткування на території країни. Важливим базисом стратегічного бюджетного планування є податковий потенціал.

Податковий потенціал доволі тісно пов'язаний з більшістю елементів оподаткування, а саме: об'єктом оподаткування, податковою базою, податковими ставками, податковим періодом, податковими пільгами. Причому якщо податкова база та об'єкт оподаткування здійснюють вплив на обсяг податкового потенціалу, то за зміни податкових ставок, податкових пільг і податкового періоду можна здійснювати вплив на його реалізацію [1, с. 157]. Тому, використовуючи податковий потенціал під час розрахунку планових показників податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів, можна визначити реальну базу оподаткування в країні за певний період.

Можемо виділити такі три складові частини податкового потенціалу, як:

– реалізована – фактичний обсяг мобілізованих до бюджету податків і зборів;

– нереалізована – втрати податкових надходжень держави внаслідок надання податкових пільг, нарощування податкового боргу та функціонування тіньової економіки, в тому числі офіційно зареєстрованих економічних одиниць, які штучно зменшують базу оподаткування шляхом приховування або оптимізації (агресивного податкового планування) чи в інший спосіб ухиляються від сплати належних за законом податків;

– прогнозована – можливості розширення обсягів податкового потенціалу за рахунок економічного зростання і приросту ВВП.

Реалізовану складову частину податкового потенціалу (суму фактичних податкових надходжень Зведеного бюджету України) розглянемо в таблиці 1.

За даними таблиці 1 можна дійти висновку, що податкові надходження мають домінуючу питому вагу серед доходів Зведеного бюджету України за останні 8 років: від 74,54% у 2010 році до 83,98% у 2011 році. Тобто реалізована складова частина податкового потенціалу у вигляді фактичних податкових надходжень займає найбільшу частку серед усіх видів бюджетних доходів.

Нереалізована складова частина податкового потенціалу формує втрати бюджетних ресурсів держави внаслідок ненадходження до бюджету податкових платежів у результаті накопичення податкового боргу, надання податкових пільг, умисного ухилення від сплати податків та агресивного податкового планування (оптимізації оподаткування).

Визначимо втрати Зведеного бюджету України внаслідок тіньової економіки за 2010–2017 роки (табл. 2).

Податкові розриви від тіньової економіки за період 2010–2017 років зросли в Україні майже втричі (з 89 млрд. грн. до 265 млрд. грн.). При цьому рівень тіньової економіки, розрахований Міністерством економічного розвитку і торгівлі України, в період з 2010 року до 2013 року поступово знижувався – з 38% до 35%. У 2014 році інтегральний показник стрімко зріс до 43%, що зумовлено надскладним у військово-політичному та соціально-економічному плані становищем країни. І поступово останні 4 роки рівень тіньової економіки має тенденцію до спаду: з 43% до 32% офіційного ВВП, що є найнижчим її рівнем за досліджуваний період. Тіньова економіка істотно знижує податковий потенціал держави, порушує одні з основних принципів оподаткування

Таблиця 1

**Структура податкових надходжень
Зведеного бюджету України у 2010–2017 роках, млрд. грн.**

Показник	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Доходи	314,5	398,6	445,5	442,8	456,1	652,0	782,9	1 016,8
з них:								
Податкові надходження	234,4	334,7	360,6	354,0	367,5	507,6	650,8	828,2
Питома вага у доходах, %	74,54	83,98	80,93	79,94	80,58	77,85	83,13	81,45
у тому числі:								
Податок на доходи фізичних осіб	51,0	60,2	68,1	72,1	75,2	100,0	138,8	185,7
Податок на прибуток підприємств	40,4	55,1	55,8	55,0	40,2	39,1	60,2	73,4
Рентна плата, збори на паливно-енергетичні ресурси	12,7	36,0	35,2	34,6	39,6	49,2	46,9	51,1
Податок на додану вартість	86,3	130,1	138,8	128,3	139,0	178,4	235,5	314,0
Акцизний податок	28,3	33,9	38,4	36,7	45,1	70,8	101,7	121,5
Мито	9,1	11,8	13,2	13,3	12,6	40,3	20,4	24,5
Місцеві податки	0,8	2,5	5,5	7,3	8,1	27,0	42,3	53,3
Інші податки та збори	5,8	5,1	5,6	6,7	7,7	2,8	5,0	4,7

Джерело: складено авторами за даними [2]

Таблиця 2

Податкові втрати Зведеного бюджету України від тіньової економіки у 2010–2017 роках

Показник	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Валовий внутрішній продукт (ВВП), млрд. грн.	1082,6	1316,6	1408,9	1454,9	1566,7	1979,5	2383,2	2982,9
Інтегральний показник рівня тіньової економіки, визначений Міністерством економічного розвитку і торгівлі України (у % до обсягу офіційного ВВП)	38	34	34	35	43	40	35	32
Потенційний рівень ВВП, млрд. грн.	1494,0	1764,2	1887,9	1964,2	2240,4	2771,2	3217,3	3937,5
Податкові надходження Зведеного бюджету України, млрд. грн.	234,5	334,7	360,6	354,0	367,5	507,6	650,8	828,2
Бюджетний податковий коефіцієнт, %	21,66	25,42	25,59	24,33	23,46	25,65	27,31	27,76
Потенційні податкові надходження, млрд. грн.	323,5	448,5	483,2	477,9	525,5	710,7	878,6	1093,2
Податкові втрати від тіньової економіки, млрд. грн.	89,0	113,8	122,6	123,9	158,0	203,1	227,8	265,0

Джерело: складено авторами за даними [2; 3]

Таблиця 3

Податкові втрати зведеного бюджету від нереалізованої складової частини податкового потенціалу України у 2010–2017 роках

Показники	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Податковий розрив від тіньової економіки, млрд. грн.	89,0	113,8	122,6	123,9	158,0	203,1	227,8	265,0
Питома вага, %	62,55	47,53	52,85	54,15	55,32	54,57	48,95	48,47
Податкові втрати від наданих податкових пільг, млрд. грн.	37,1	110,6	95,5	90,5	98,8	122,0	167,9	190,4
Питома вага, %	26,07	46,21	41,16	39,56	34,59	32,79	36,08	34,81
Загальна сума податкового боргу, млрд. грн.	16,2	15,0	13,9	14,4	28,8	47,0	69,6	91,4
Питома вага, %	11,38	6,26	5,99	6,29	10,08	12,63	14,97	16,72
Всього, млрд. грн.	142,3	239,4	232,0	228,8	285,6	372,1	465,3	546,8

Джерело: складено авторами за даними [2; 3; 4]

(соціальної справедливості і загальності оподаткування) та є засобом ухилення від сплати податків. Тому протидія тіньовій економіці є запорукою підвищення податкового потенціалу України.

Розглянемо загальний розмір втрат зведеного бюджету від нереалізованої складової частини податкового потенціалу України протягом 2010–2017 років (табл. 3).

Як засвідчують дані таблиці 3, загальний обсяг податкових розривів збільшився зі

142,4 млрд. грн. у 2010 році до 546,8 млрд. грн. у 2017 році (більш ніж у 3 рази). Загалом податкові втрати за розміром перевищують половину фактичних податкових надходжень, які надійшли до Зведеного бюджету України. Основним джерелом цих втрат є тіньова економіка, через що значна частка ВВП залишається прихованою. У середньому за період 2010–2017 років 53,05% податкових втрат бюджетних ресурсів держави завдала тіньова економіка, 36,41% – податкові пільги і

10,54% – накопичений податковий борг.

З метою визначення потенційних можливостей податкової системи України щодо мобілізації податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів на найближчу перспективу спрогнозуємо перспективний рівень збираності податків та зборів з урахуванням реалізованої і нереалізованої складових частин податкового потенціалу.

Прогноз – це наукове обґрунтування, ймовірне судження про можливі стани об'єкта у майбутньому, про альтернативні шляхи і терміни його здійснення. Метою прогнозу є мінімізація рівня невизначеності, у межах якого органи державної влади, що приймають рішення, можуть ефективно здійснювати свої функціональні повноваження [5, с. 6]. На думку С. Юрія, В. Дем'янишина і О. Кириленко, з якою не можна не погодитися, бюджетне прогнозування – це дослідження та розроблення на довготермінову перспективу ймовірних шляхів розвитку ситуації у сфері бюджетних ресурсів держави, які забезпечують стабільне фінансове становище держави у майбутньому [6, с. 157].

А. Крисоватий, А. Кізима, В. Маслій вважають, що прогнозування являє собою дослідницьку базу планування, що має, однак, власну методологічну і методичну основу, багато в чому відмінну від планування [5, с. 16]. Підтримуємо цю думку, відповідно до якої в основу планування покладено прогнозування. Адже для того, щоб план мав високу ймовірність бути наближеним до фактичного результату, необхідно застосувати прогнозування, оскільки тільки воно дасть оцінку досяжності плану в реальних теперішніх умовах. Тоді як планування визначає поставлені перед державою цілі, саме прогнозування передбачає, яким способом їх можна реалізувати.

Отже, бюджетне планування – це комплекс заходів, спрямованих на визначення, передбачення та досягнення єдиної мети бюджетної системи; бюджетне прогнозування – це комплекс науково-практичних і рекомендаційних заходів, спрямованих на дослідження та розроблення всіх можливих потенційних результатів досягнення єдиної мети в майбутньому.

Від якісного прогнозування рівня збираності податків та зборів до бюджетів всіх рівнів залежать темпи соціально-економічного розвитку країни, тому для підвищення його ефективності визначимо прогноз податкового потенціалу України на основі тенденцій динаміки податкових надходжень зведеного

бюджету з урахуванням сукупності визначених нами податкових розривів.

Для прогнозування потенційних можливостей податкової системи України щодо мобілізації податкових надходжень до бюджетів всіх рівнів на 2018–2020 роки здійснимо прогноз окремо для реалізованого складника (фактичних податкових надходжень зведеного бюджету) та нереалізованого складника (податкових втрат бюджетних ресурсів держави внаслідок наданих податкових пільг, накопичення податкового боргу та функціонування тіньової економіки).

В українській практиці бюджетного прогнозування найчастіше використовуються методи екстраполяції тренду [7, с. 19]. Застосуємо один із методів екстраполяції тренду – метод побудови трендової моделі на основі кривих зростання. Прогноз податкових надходжень визначимо в програмі Microsoft Excel пакету Microsoft Office 2016 з використанням вбудованої функції програми (лінія тренду).

Здійснювати прогноз будемо за трьома типами кривих зростання: експоненційним, поліноміальним та лінійним на основі показників податкових надходжень до Зведеного бюджету України за 2007–2017 роки (табл. 4).

Порівнюючи отримані значення показників кореляції і детермінації для лінійного, поліноміального та експоненційного трендів, стверджуємо, що параболічна функція є більш достовірною для прогнозування обсягів податкової компоненти бюджетних ресурсів держави.

Виходячи з адекватності результатів дослідження, побудуємо поліноміальний тренд із степенем полінома, рівним 2, тобто параболічну функцію (рис. 1).

Для порівняння розглянемо тенденції прогнозних значень на 2018–2020 роки за трьома трендовими моделями (табл. 5).

Отже, спираючись на найбільш достовірні показники параболічної функції, маємо такі результати: прогноз податкових надходжень Зведеного бюджету України на 2018 рік становить 905,0 млрд. грн.; 2019 рік – 1 052,0 млрд. грн., 2020 рік – 1 213,0 млрд. грн. Інтервальна розбіжність досить велика, оскільки показники надходжень за 2007–2017 роки мали неоднозначну тенденцію.

Здійснимо прогноз нереалізованої складової частини податкового потенціалу, взявши за основу розраховані нами в таблиці 3 податкові втрати бюджетів усіх рівнів у 2010–2017 роках (табл. 6).

Побудуємо поліноміальну трендову модель, оскільки вона має більш адекватні для прогнозних періодів результати (рис. 2).

Визначимо прогнозні показники податкових втрат бюджетних ресурсів держави на 2018–2020 роки за трьома типами кривих зростання (табл. 7).

Спираючись на більш достовірні показники параболічної функції, маємо такі результати: прогноз податкових втрат Зведеного бюджету України на 2018 рік становить 653,9 млрд. грн.; 2019 рік – 774,9 млрд. грн., 2020 рік – 909,5 млрд. грн., що є доволі вагомими збитками для виконання державою її функцій.

На підставі проведених нами розрахунків визначимо потенційні можливості податкової системи України щодо мобілізації податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів на

2018–2020 роки з урахуванням реалізованої та нереалізованої складових частин податкового потенціалу держави (табл. 8).

Сумарні значення даного прогнозу не тільки спираються на наявні тенденції мобілізації податкових надходжень до бюджетів всіх рівнів, а й враховують недоотримані державою податки в результаті ухилення від оподаткування, агресивного податкового планування, накопичення податкового боргу і надання податкових пільг: у 2018 році – 1558,9 млрд. грн., у 2019 році – 1 826,9 млрд. грн., у 2020 році – 2 122,5 млрд. грн. Саме ці показники характеризують загальний податковий потенціал України за умови відсутності проявів податкових правопорушень в частині несплати податків. Отже, підвищити якість прогнозування податкових надходжень бюджетів всіх рівнів пропонуємо за рахунок імплементації в укра-

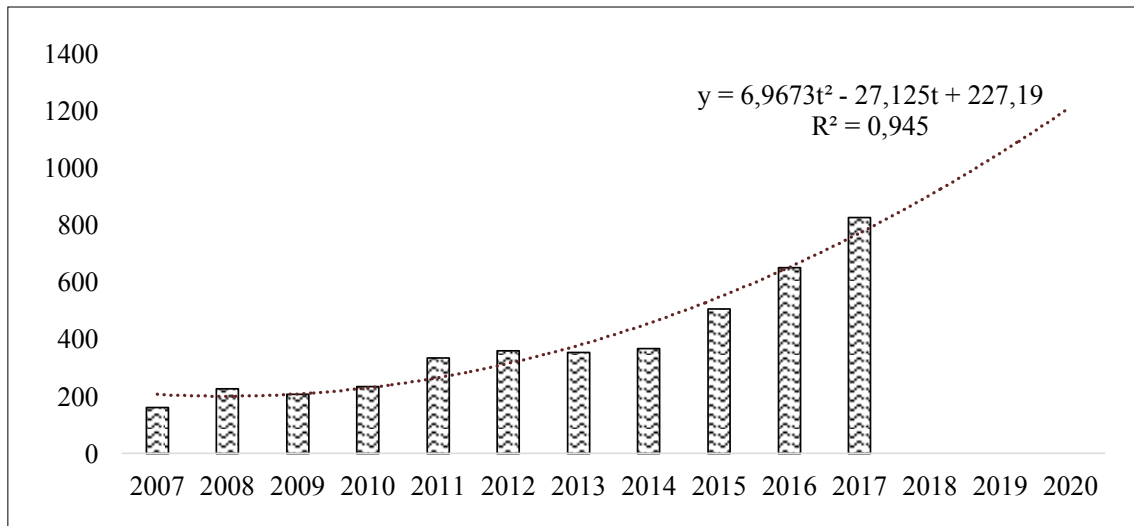

Рис. 1. Поліноміальна трендова модель прогнозування податкових надходжень Зведеного бюджету України на 2018–2020 роки, млрд. грн.

Джерело: розраховано авторами

Таблиця 4

Економіко-математичні характеристики типів кривих зростання на основі показників реалізованої складової частини податкового потенціалу України

Показник	Експоненційна	Поліноміальна	Лінійна
Рівняння тренду	$y = 143,048e^{0,146t}$	$y = 6,967t^2 - 27,125t + 227,19$	$y = 56,482t + 46,041$
Середня відносна помилка апроксимації, %	1,730	11,020	17,230
Емпіричне кореляційне відношення	0,969	0,972	0,919
Коефіцієнт детермінації	0,940	0,945	0,845

Джерело: розраховано авторами

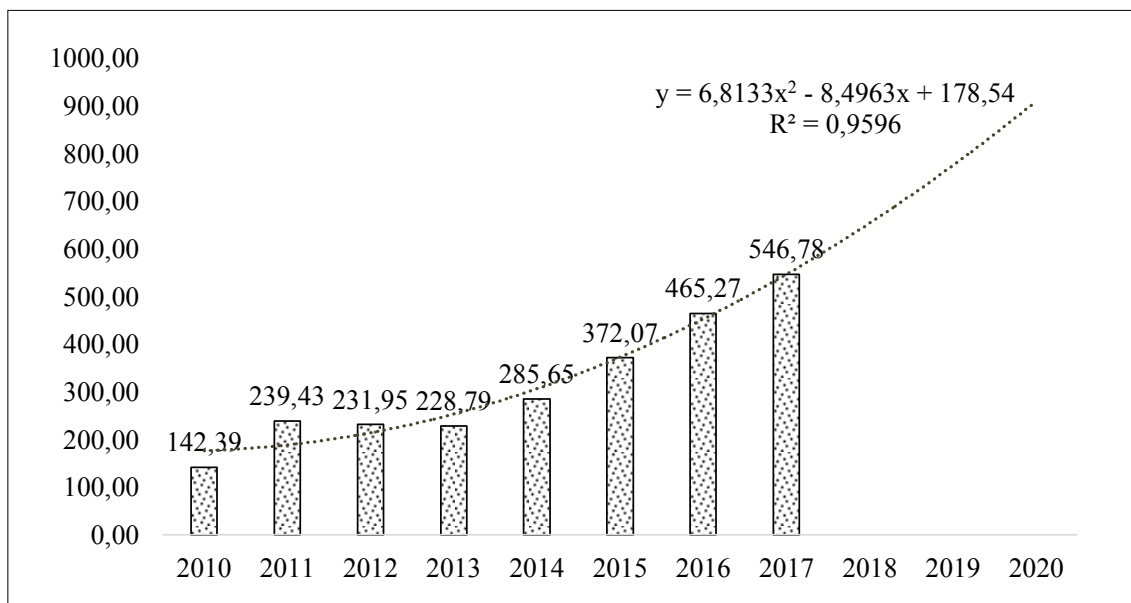

Рис. 2. Поліноміальна трендова модель прогнозування нереалізованої складової частини податкового потенціалу України на 2018–2020 роки, млрд. грн.

Джерело: розраховано авторами

Таблиця 5

Прогнозування обсягу податкових надходжень
Зведеного бюджету України на 2018–2020 роки, млрд. грн.

Період (t)	Експоненційна		Поліноміальна		Лінійна	
	Точковий	Інтервальний, $\alpha = 0,05$	Точковий	Інтервальний, $\alpha = 0,05$	Точковий	Інтервальний, $\alpha = 0,05$
2018	821,4	821,0 – 821,7	905,0	758,3 – 1051,7	723,8	495,8 – 951,8
2019	950,2	949,8 – 950,5	1 052,0	899,3 – 1204,7	780,3	543,0 – 1017,6
2020	1 099,1	1098,7 – 1099,5	1 213,0	1053,7 – 1372,3	836,8	589,2 – 1084,4

Джерело: розраховано авторами

Таблиця 6

Економіко-математичні характеристики типів кривих зростання на основі показників нереалізованої складової частини податкового потенціалу України

Показники	Експоненційна	Поліноміальна	Лінійна
Рівняння тренду	$y = 133.85e^{0.17t}$	$y = 6.81t^2 - 8.50t + 178.5$	$y = 52.82t + 76.34$
Середня відносна помилка апроксимації, %	1,640	9,240	12,250
Емпіричне кореляційне відношення	0,960	0,980	0,949
Коефіцієнт детермінації	0,921	0,960	0,900

Джерело: розраховано авторами

Таблиця 7

Точковий прогноз податкових втрат Зведеного бюджету України за трьома типами кривих зростання на 2018–2020 роки, млрд. грн.

Період (t)	Лінійна	Поліноміальна	Експоненційна
2018	551,7	653,9	624,8
2019	604,6	774,9	741,5
2020	657,4	909,5	879,9

Джерело: розраховано авторами

Таблиця 8

Прогнозування потенційних можливостей мобілізації податкових надходжень до Зведеного бюджету України на 2018–2020 роки, млрд. грн.

Період (t)	Лінійна	Поліноміальна	Експоненційна
2018	1 275,6	1 558,9	1 446,2
2019	1 384,9	1 826,9	1 691,6
2020	1 494,2	2 122,5	1 979,0

Джерело: розраховано авторами

їнську фіскальну практику комплексної оцінки нереалізованої складової частини податкового потенціалу держави.

Висновки з цього дослідження. Проведений нами аналіз засвідчив, що нереалізована складова частина податкового потенціалу, що формується внаслідок функціонування тіньової економіки, надання платникам податків податкових пільг та преференцій, нарощування ними значних обсягів податкового боргу, щороку завдає державі величезних збитків, які мали б слугувати джерелом зростання доходів бюджету для достатнього фінансування бюджетних видатків. І якщо податкові пільги мають бути в податковій системі, оскільки в них проявляється регулююча функція податків, то податковий борг і тіньова економіка є наслідком протиправних дій платників податків у контексті умисного ухилення від оподаткування, що призводить не тільки до податкових розривів, а й до соціальної напруженості в суспільстві через створення нерівного податкового навантаження між платниками. Саме через високий рівень податкового боргу і тіньового сектору економіки продовжують швидкими темпами зрос-

тати податкові розриви. Мінімізувати обсяги ухилення від оподаткування, які призводять до значних податкових втрат бюджетних ресурсів держави, можна шляхом посилення податкового контролю та підвищення відповідальності за несплату податків. Саме зробивши ухилення від оподаткування не вигідним порівняно з добровільним виконанням податкового обов'язку, можна протидіяти схемам ухилення та легалізувати частину національної економіки із тіньової.

Ефективні стратегічні рішення щодо забезпечення потенційно можливого рівня податкових надходжень до бюджетів всіх рівнів мають базуватися насамперед на пошуку інструментарію мінімізації податкових втрат бюджетних ресурсів, адже збитки, завдані державі нереалізованою складовою частиною податкового потенціалу, досить вагомі. Перспективи подальших розвідок у цьому напрямі полягають у продовженні практичного аспекту дослідження, спрямованого на удосконалення механізму реалізації податкового потенціалу України з використанням всіх його складових частин як одного із найважливіших важелів максимізації бюджетних можливостей держави.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Проскура К.П. Податковий потенціал ринку цінних паперів в Україні. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2015. Вип. 25.7. С. 151–162.
2. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. URL: <http://www.treasury.gov.ua>.
3. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://www.me.gov.ua>.
4. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України. URL: <http://sfs.gov.ua>.
5. Крисоватий А.І., Кізіма А.Я., Маслій В.В. Планування та прогнозування податкових надходжень: навч. посібник. Тернопіль: Економічна думка, 2011. 260 с.
6. Бюджетна система: підручник / за ред. С.І. Юрія, В.Г. Дем'янишина, О.П. Кириленко. Тернопіль: ТНЕУ, 2013. 624 с.
7. Воробйов Ю.М., Сітшаєва Л.З. Прогнозування податкових надходжень в контексті Податкового кодексу України. *Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції*. 2010. № 4 (9). С. 13–23.

REFERENCES:

1. Proskura K.P. (2015) Podatkovyi potentsial rynku tsinnykh paperiv v Ukraini [Tax potential of the securities market in Ukraine]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*, vol. 25.7, pp. 151–162.
2. Ofitsiynyi sait Derzhavnoi kaznacheiskoi sluzhby Ukrainy. URL: <http://www.treasury.gov.ua>.
3. Ofitsiynyi sait Ministerstva ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy. URL: <http://www.me.gov.ua>.

4. Ofitsiinyi sait Derzhavnoi fiskalnoi sluzhby Ukrainy. URL: <http://sfs.gov.ua>.
5. Krysovatyi A.I., Kizyma A.Ya., Maslii V.V. (2011) *Planuvannia ta prohnozuvannia podatkovykh nadkhodzhe* [Planning and forecasting tax revenues]. Ternopil: Ekonomichna dumka. (in Ukrainian)
6. Yurii S.I., Demianyshyn V.H., Kyrylenko O.P. (ed.) (2013) *Biudzhetna systema* [Budget system]. Ternopil: TNEU. (in Ukrainian)
7. Vorobiov Yu.M., Sitshaieva L.Z. (2010) Prohnozuvannia podatkovykh nadkhodzhen v konteksti Podatkovoho kodeksu Ukrainy [Prediction of tax revenues in the context of the Tax Code of Ukraine]. *Naukovyi visnyk: Finansy, banky, investytsii*, no. 4 (9), pp. 13–23.